

Any XV

Barcelona 4 Decembre de 1902

LA TOMASA

SETMANARI CATALÀ

10 CENTIMS le número

Fent posturas tan gust troba
 fent monadas tant s'engresca,
 que no pensa que, fa fresca
 y va lleugera de roba.

Copia fot. de A. Espiugas

De dijous á dijous

.....

Be prou qu' ho valdríam nosaltres, no tenir de parlar res de cosas madrilenyas, y aquet propòsit 'l teníam, pró no per aquesta crònica, perque 'ls nostres llegidors ne deuen estar com nosaltres, fins á la punta dels cabells, de aytals beneyterías; però vé el senyor comte de Romanones, que no n' estém ben segurs de si es Ministre d' Instrucció Pública, y ab son desdixat decret privant d' ensenyar á las escolas la Doctrina cristiana en català, ha mogut tant gran rebombori que tota la beyateria del Catalanisme s' ha conmogut. Ja es ben de doldrer que 's privi la ensenyansa en nostra idioma d' una de las pocas assignaturas en que fins ara ha estat permés pe 'ls senyors castellans de Madrit, que manegan las cirras d' Espanya, però miréu que janarlos á tocar la doctrina Cristiana! Tots els capitostos de la *ideya* han corregut cap á las Corts; en Rusiñol (posinhi una ñ, senyors caixistas, que la trobarán en l' alfabet castellá aquesta lletra), ha parlat fort al ministre, amenassantlo ab tornarsen á casa seva; mes restin tranquils que no ho farà pas; ha parlat en Domenech que fins ara 'ns pensavam que era lloro mut, y ab aixó lo que han conseguit ha sigut esvalotar lo galliner de mala manera, fins al punt d' haverhi garrotadas aquí á la Universitat, ahont s' hi han ficat civils y polissons, fuetejant, además dels estudiants, á algú catedràtich y al bon sentit; ab la torna de deixuplinar de passada el respecte que 'l temple de las lletres deuría mereixer als encarregats de governar.

Nosaltres n' estém ben segurs de que aixó de la Doctrina Cristiana no 'ns farà cap falta ni en catalá ni en castellá, y ens fa riurer l' esvalot promogut per causa tant petita, dolentnos las proporcions grossas que 'ls estudiants li han donat, quan havían de fer com nosaltres ¡riurer tant sols! y s' estalviavan alguns de rebre garrotadas á las costellas.

Per sort, el degá interino de la facultat de Farmacia, don Marcelino Rivas Mateos, si bé ha rebut un parell de nyanyos de debó, ha rebut també, y aquí hi ha la sort, tota mena d' explicacions, satisfaccions y fins discursos; mes com ell es de farmacia ja deu saber que ab aixó que li han dat, y árnica, els tantos se 'n van depressa... y tornemhi que no ha estat res.

S' entèn que el senyor Comte passés las nits desvetlladas, bó y rumiant lo decret; ell ho ha dit perque aixó de fer enfadar la clerigalla, es molt sério... y al ser aquí 'ns trobém d' acort ab aquest Senyor Ministre, quan diu que la missió dels mestres no es la d' ensenyar á las criaturas á ressar; té rahó, y tant de bó que aixó no li fassi dir la són que porta endarrerida, com li deu fer dir alló altre de que la Doctrina no es més que una assignatura com qualsevolga d' altre... y encara no tant afegimhi.

Com es ja costum en aytals discussions, els Catalanistas d' ara, mancats dels talents y prestigis

del doctor Robert, ho han abocat tot, sach y peras, y després de perdrer el temps llastimosament en disputas de marmanyera, se 'n entornarán sense haver conseguit res mes... que las garrotadas de que hem parlat primer, y aquí tenen tot lo que saben guanyar els *nostres* diputats.

Si d' acás se volguessin enterar d' alló de venir el Rey á Barcelona, será molt millor que 's prenguin la molestia de llegir la sessió del Congrés; que podríam rrelliscar, y n' hi trobarán per sucarhi pá. Ho recomaném.

*
*
*

Mentrestant ens entretením ab tot aixó, y el ministre va despreciant, segons paraulas propias d' ell, els telegramas que li envían redactats en extrangeras llenguas, tractant l' assumpto de que 'ns havém ocupat, els inglesos ab consentiment del Govern, fan un desembarch en territori espanyol, prop de Gibraltar, ocupant Sierra Carbonera y aferrant més y més son domini, ab la excusa d' un simulacre y per prevenir els aconteixements dels marrochs, que sembla que fan com nosaltres: discutir com s' ha d' ensenyar la doctrina, y potser quan ho sabrem del cert., ells y nosaltres... tindrem de apendrer la dels protestants, y en inglés, per més pega.

*
*
*

L' Angel Guimerá es més poeta lírich que bon prossista dramàtich, y aixó'ens ho fá enrecordarl' haver assistit á una representació de son últim drama «Aigua que corre», que 'l trobém fora del sentir de son autor; no hi pot entrar, per més que ho vol y ho proba en las corrents del modern drama, que, com el nostre públich, ell tampoch 'l sent. Prou l' ha feta immoral la acció, fins repugnant y tot, ab uns amors entre cunyats impossibles y sas paraulas groixudas, sa dicció baixa y esblaimada, incoherent, y la construcció gramatical, comensant pe 'l títol, tant rasposa, que no enteném com ho fan per entussiasmarshi 'ls amichs del autor, concurrents eterns del primer día, y que després sense ni tant sols haversen pogut enterar, deixan estar 'l Teatro en la més freda de las soletats, perque ab aquestas obras en Guimerá no se 'n emporta pas al públich, com ho havia conseguit en altre temps.

*
*
*

De l' obra de 'n Marquina «La risa de Grecia» que s' ha estrenat en lo Teatro Principal, no 'n volém pas tampoch fer un judici crítich que no es d' aquest lloch; farém tant sols algunas consideracions sobre la manera de fer que té aquest autor, que es un dels catalans que s' ho miran desde Madrit, cremant una candela á Sant Miquel y un' altra al dimoni, perque tots dos l' ajudin, com aquell avaro del quènto. Primer ab «El Pastor» y després ab «La risa de Grecia», 'ns ha ensenyat,

las «Odas» y otras poesías soltas, que marxa per andurrials extraviats, y que no 'l portará pas á port el seu simbolisme estrambótich, porque el Teatro ha sigut y será sempre el mateix desde son fonament, fins el día del Judici, en que 's representará la última comedia. Ni aquí ni á Madrid, ni en lloch, ja 'n poden donar de bombo els crítichs amichs y companys de sebas; no poden agradar obras tant incomprendibles y deslligadas que semblin producte de la vessania, més que d'enteniments plens de salut y brahó; sent aquesta la causa de que 's tinguin de retirar á las primeras representacions comedias d' autors, que, com el de qui 'ns ocupém ara, té grans condicions de poeta y d' escriptor dramátich, y estre felís pera fer quelcom de bó, com ho farà el día que desenganyat de caborias y modernismes agafi 'l Teatro antich y d' en Rojas per avall se 'l tiri al cos y, ben pahit, sense imitacions servils, se posi á escriurer, cara á la realitat.

*
**

Ha mort á Madrid 'l notable escriptor-poeta catalá n' Anicet Pagés de Puig, que en sa juvenesa y quan feya verdadera vida de bohemí del Art per Barcelona, havia guanyat primers premis en los Jochs Florals, sentne l' autor del romanç «Lo Comte l' Arnau» y del «Cant de Salomó» darrerament, una de les composiciones catalanas que viurán eternalment y que 's poden pendrer per patró de bona poesia, á tot hora. Retirat á la Cort, en l' últim terç del segle passat, dedicá sos esforços al conreu de la literatura castellana, de que n' era tant coneixedor com de la nostra, treballant en distints Diccionaris per la casa Montaner y Simón, y trayentne profits que jamay hauría aquí alcançat. Anyoradís segurament de la terra, torná darrerament á enviar sos versos als Jochs Florals, guanyant premis y sorprenent á tothom que 'l coneixia al sortir ab sa testa enterament nevada. ¡Un altre company que se 'n vá! Adeu gens veurém?

*
**

Aquesta crónica s' ha omplert sens adonárensen, parlant de «renegats» de la terra, plantas trasplantadas en altre terror; ¿per qué passa aixó? ¿Es més fertil aquell jardí que 'l nostre per las «crisanthemas» del art, que totas al arribar á son punt deuenh canbiars, si volen esclatar? Molt fonda es la materia y requereix estudi ab calma y temps que ens mancan. Per avuy, estiguin bons.

CALIXTE PI y XARAU.

PATRIA, FIDES, AMOR

Patria. Mot que 'ls dictionaris dexifran molt malament, causant lluytas y desvaris

sa dexifració imprudent.
Dexifracions pocasoltas
que volen deixar probat
que de patrias n' hi han moltes
lo qual es un disbarat,
Teoria inoportuna;
de la humanitat afront;
puig de patria sols n' hi ha una
y aquesta patria es lo mon.
Es lo mon la terra entera,
de l' un pol á l' altre pol;
Deu, no va fer cap frontera,
y per tots sols doná un sol.
Ell ab gran sabiduria,
féu la mar, lo cel, la terra,
féu la plana, féu la serra,
pero no la... geografia.

Fides ó fé. Heus aquí un mot,
esqué de la relligió,
que causa per lo mon tot
tompadas á discreció.
Per la fé se fan matansas;
per la fé 's fan sacrificis;
per la fé hi han grans venjansas
y 's causan molts perjudicis.
Com las relligions son varias
hi han moltes clases de fé,
totas ellas molt contrarias
y enemigas sense fré
Uns diuhen; aqueixa es bona,
aquella es milló altres diuhen,
mes jo afirmo tal com sona:
la fé es bona pels que 'n viuhen.
Resumint; es un article
de 'l que se 'n fa molt consum;
te un inconvenient sensible;
no 's propaga sense... llum.

Que es amor? Una manía
que á tots tart ó d' hora ens vé;
una arrel de bojería
que 'ns dona bastant que fé.
Una seba tentadora
que se 'ns posa en el meló;
una idea abrumadora
que 'ns mareja á discreció.
Un malestar neguitós
que no 'ns deixa un sol instant;
un no se'qué, misteriós,
que 'ns fa fé bunyols en gran.
Tot aixó y molt més escriuhen
los versayres, ab afany,
mes jo soch d' aquells que diuhen
que l' amor es un parany.
Un parany, si, tal com sona,
pero un parany enginyós,
que 'ns parém l' home y la dona
per... enganyarnos tot dos.

EMILI REIMBAU PLANAS.

Mientras l' un al ayre dava
las notas del corneti,

l' altre 'l violón tocava sense volgué dessistí.

Lleó fugitiu

(Diàlech de lleons, impresionat per son autor lo célebre domador de fieras, en sa *tournee* pe 'l cor del Africa.)

—Es á dir, donchs, que estás resolt á no tornarhi?

—Ni que fós boig rematat! ¿Qué 't creus que m' hi begut l' enteniment? Si volen lleons, que 'n comprin. Ja estich tip de servir de *bestia fiera*; ja estich cansat de *fer la pó*; jo no serveixo pera aquestas cosas.

—Gran deu ser lo ressentiment quan aixís parlas.

—Gran, molt gran: hi han cosas que no poden esplicarse. Tú ja sabs que fá un grapat d' anys que guiat per la fatlera de corre mon, vaig abandonar á la familia. Res! Cosas de caps verds! Ara fós a fer! Era jo á las horas, lo que se 'n diu un xaval, un *lleonet* sense pel de *melenca*. Encara recordo lo tip de plorar que 's va fer la lleona de la meva mare, quan al despedirme vá posarme á la má unas quantas pessas de dos, qu' en aquells *entonces* encare corrían y vá dirme aixugantse los ulls ab las potas de radera! Fill meu! ¿Sigas tant honrat com puguis! Val mes que 't perdís per carta de més que per carta de menos!... y escriu forsa.

—Es veritat: aixó ho he sentit esplicar més d' una vegada á ta pobra mare, que al cel siga.

—Donchs ja veurás que tan bon punt vaig sortir de casa, la meva vida se transformá en un seguit de aventuras; era talment un lleó felís. Corrent, corrent sempre; jo crech que vaig corre més mon del que hi há. Un día, un domador de fieras vá ferme proposicions per anar ab ell á París. Ja compendrás que jo no podia avenirme á una vida de privacions; de servilisme; *nada* menos: m' exigia com á treball, *bramar* d' un cap de día á l' altre y fer cara de *bestia fiera* á tot drap, tancat dintre d' una gavia com un ratolinet presoner. Ab bons modos me 'l vaig treurer de sobre dihentli qpe no 'm convenía l' ofici, pero com que en lo mon no hi ha res que cent anys duri, arribá un día que ja cansat y aburrit de la vida de bohemi que portava y no gosant per altra part tornar á casa, vaig decidir tot d' una buscar casa pera servir.

—Desseguida. «Volém un lleó que serveixi per tot» va dirme l' amo, y en efecte, l' endemá entrava al servey d' aquella casa: una casa de senyors ben acomodada ¡aixís al ferho m' hagués trencat una cama! Al principi tot marxava com una seda: cor que vols... cor que desitjas; pero, fillet, los bons temps, son com joguinas en mans de criatura! No duran gayre! Avans donava gust ser lo *lleó* d' aquella casa. Jo ho dich ab franquesa: m' hauría deixat fer un *nus á la qua*, que es lo que més estimém los lleons honrats, pera servir al amo. Los criats de las casas del vehinat, fins me tenían enveja. Ja m' ho deyan: «¡Tú array!» «¡Quí pogués estar com tú!»; pero ¡avuy! vergonya 'm fá recordá certas cosas. A causa de la mala administració, aquella casa s' anava fonent com una candela cap-girada. Prompte, lo crédito, lo bon nom, la opulencia: tot se 'n va anar á rodar. Ultimament lo vehinat ja no li volía fiar ni un céntim. A falta de carbó, cuynavam ab llenya; prou 'ns queixavam de la fortó, pró ells *llenya* y

més llenya. Per dirte, y aixó t' ho dich ab reserva ¿sabs? Que no surti de nosaltres!.

—Tiba, home; ¿què som nens?

—Donchs veurás que un día l' amo, no sabent de qué fer manegas, se veje obligat á recorrer als vehins de la escala y qui un duro, qui una pesseta... ¿entens?

—Bé, vaja; sí, lo que se 'n diu un emprèstit.

—Ni més ni menos. Aixó sí, no haurías conegut may la miseria d' aquella casa. Fá molt poch temps que van vestir de llarch al hereu, y no 'n vulguis de festas! ¡Allá 's reventava tot! Van convidar á tots els vehins de la escala y del barri; per dirte que fins và venir un representant del Papa.

—¿Del Papa? ¿Quí es lo Papa?

—Un que viu de caritats. Pró no 't pensis per aixó que sigui pobre; no; en qüestió de rals, ne fá *tretze* de lleons com tú y com jo. No has vist persona més fiada: guarda els dinés de Sant Pere; ja veus.

—Donchs digas que alló deu semblar á ca 'n Xeixanta?

—¿A ca 'n Xeixanta? Ja pots anar pujant, ja. Si hi arribo á estar uns quants días més, haurías rebut per un propi la meva esuela de defunció, Vaig arribar ab la pell y l' ós. Home, sense anar tant lluny: LA TOMASA més de quatre vegadas, estant de broma ¿sabs? m' havia dibuixat tísich y ab una crossa á cada mà.

—¿La Tomasa, has dit?

—La Tomasa, sí; una senyora del barri molt amiga meva, que té la manía de reventar capellans.

—¡Capellans!... ¡Capellans!... Ja ho he sentit dir, ja; però no sé ben bé lo que significa.

—Si que estás atrassat, noy.

—No es estrany si aquí un lleó 's cria com una *bestia*.

—Un capellá es un home que diu missa per *dir* alguna cosa. ¿Cóm t' ho faré entendrel? ¿Sabs una plaga de llagosta que fá tant de mal? Donchs si fá ó no fá, una cosa per l' istil.

—Donchs digas que si 'ls *reventan* ja no 'n deuen quedar.

—¡Cá, home! los cusan per la panxa y tornan á *servir*: com las pilotas. ¿Qué no 'n quedan has dit? De capellans y toreros n' hi ha tants, que de vegadas en un carrer privan la circulació rodada. Aquestas dugas classes d' homes venen á ser iguals! Quí *mata* d' un modo, qui *mata* d' un altre!

—¡Ja es particular, ja!

—Ara ha sortit un meje, un set sevetas, que diu que ab l' aligació d' aquests dos elements, se 'n pot fer un verdader remey contra l' ensopiment.

—¡Ave María Puríssima!

—Y tornant á lo que 't deya, pera que 't fassis cárrech de lo molt que he sufert, veurás que un día se 'm presenta l' amo tot amohinat, y 'm diu: «Fá temps que 't tinch á mon servey y sé que 'm portas carinyo; convé, donchs, en aquesta ocasió que surtis en defensa dels interessos de la casa.

—Y aixó ¿qué passa?—vaig fer jo estranyat.

—Una cosa de molta trascendencia: que 'l *porch* d' aquí el costat cada nit se 'm menja las viandas que 'm sobran de sopá y que deixém á la galería per que l' endemá no siguin agres. Tu que no 'm coneixes d' avuy, ja sabs que sempre he sigut un trós de pá y que may m' han agradat las qüestions; pero

noy, no vaig tenir altre remey que treure la cara y barallarme, *so pena* de saltar de la casa: y ja 'm tens á mi devant d'aquell porch y voltat de tot lo vehinat xafarder esperant ab ansietat lo resultat d'aquelles *pinyas*. ¡Arriba, menut! feya el meu amo per animarme.

—Y naturalment, debías guanyar tu.

—¡Ay, amich meu! ¡Això es lo que 's pensava tothom! però jo anava de refiat y aixó 'm vá perdre. Entrém en lluyta y en un tancar y obrir d'ulls, sense donarme'n compte, lo meu enemich me clavá una cossa deixantme estirat á terra, tant llarch com era. ¿Ne vols de riallas? Vaig ser la *risa* del barri un grapat de temps. De resultas del *tanto*, vaig fer llit mesos y mesos, assistit per la *política*, que si 'm descuydo 'm tira al calaix.

—¿Quí es la *política*?

—L' *ama de llaques* de la casa. Una *gueta* que ja l'han despatxada varias vegadas, però sempre per naps ó per nefas la tornan á pendre. Com que ja sab lo *taranná* de la casa...

—Si donchs que debías estar ben guarnit.

—Ja pots ben dirho. Jo que ab la meua malaltia necessitava molt silenci, segons m' havían recomenat tots los metjes, las barallas que cada día s' armavan á la escala no 'm deixavan aclucar l' ull. Figúrat que 'ls vehins del *principat*... vull dir, del *principal*, de resultas d' unas qüestions que van tenir ab l' amo, volían pujar y baixar per una escaleta propia. Volían ser independents del resto de la casa ¿comprends? Volían ser lliures.

—Sí, sí; y ara ¿ja estás ben bó?

—Bó... bó... com aquell. Una enfermetat mal curada es molt traydora; á lo millor... pega cossa.

—¿Y cóm ha sigut que has pogut escapar?

—Molt senzillament: ¡qué no veus que fá un quant temps que l' amo no es may á casal; sempre roda d' un cantó al altre. Aixís es que després d' haver barrinat be l' idea, vaig dir: ¡prou! y, agafant la maleta, cap á casa faltan lleons... y, aquí 'm tens altre cop entre 'ls meus, respirant l' oreig de ma benvolguda pàtria. Buscaré feyna, y si no 'n trobo, ¡alabat siga Deu! si no puch menjar pollastres, menjaré arengadas... però al menos no tindré cap remordiment. ¡Tindré la conciencia neta!

—M' has fet enternir. ¡Pobre amich meu! ¡Ja n' has sigut de desgraciat! Però no t' espantis; allá ahont n' hi menjan dos, n' hi menjan tres; á la meua taula sempre hi tens un plat.

—Gracias, moltes gracias! Tú sí que ets un verdader amich!

JOAQUIM MALLEU.

TEATROS

PRINCIPAL

Retirada *La risa de Grecia* á la tercera representació, sens dupte per haver vist lo Sr. Palencia que nostre públich no estava de *broma* ab dita obra, s' ha tornat al habitual repertori de la Sra. Tubau, representant entre otras obras *La dama de las camelias* y *La corte de Napoleón*, en que ja es sabut hi logra grants triomfs y son sempre admiradas ab agrado y escoltadas ab gust.

Entre tant s' ha posat en estudi *La dicha ojena*, drama dels germans Quintero y que deu estronarse demá divendres.

LICEO

La *reprisse* de la més popular ópera de Wagner *Lohengrin* portá á nostre gran teatro, numerosa y escullida concurrencia, atreta ademés per la novetat de varios debuts y algun d' ells d' artistas de fama.

Sabut es que *Lohengrin* es una de las predilectas de nostre públich y si ab aquesta circumstancia s' hi agregra que en la present temporada ha tingut una execució notable, dit está l' aplauso ab que sigué rebuda.

Ab la part de Elsa, hi debutá la Sta. D' Arneiro, coneguda ja de nosaltres per haber cantat fá alguns anys en lo teatro de Novetats y si bé no es dit *rôle* dels que 's prestan á son temperament artístich, se l' aplaudí per la maestria ab que cantá sa *particella*.

Ab lo protagonista, hi debutá lo Sr. Cossira, que se 'ns mostrá un artista complert tant ab la dicció com en son preciós timbre de veu y notable escola de cant. En la aparició y en lo *raccon* o de despido, hi estigué fet un verdader mestre, per lo que se l' ovacioná.

Molt bé lo Mtre. Mascheroni, portant la orquesta y coros ab la lentitut que diuhen es la purista de Wagner.

Dimars ab tres actes de *Cristóforo Colombo* y lo tercer de *Hernani*, se despedí lo célebre barítono senyor Sammarco havéntseli prodigat una ovació y una franca despedida. En l' *Hernani* se mostrá lo cantant de veu envejable y mestre en la presentació, pero vestí lo personatge de Carlos V ab gran ridiculés.

Pera avuy s' anuncia lo debut del barítono Sr. Menotti ab l' ópera *Otello* de Verdi, que segons noticias desempenya lo «Yago» de manera notable.

ROMEA

Satisfactori éxit tingué lo saynete del Sr. Ramón y Vidales titulat *L' agencia de 'n Pep Currillo*, que ab petit argument, ja que 's tracta d' un qüento popular posat en escena, ha sapigut son autor fer una obra carregada de xistes molt naturals y presentar una pintura fidel de tipos catalans.

L' autor sigué cridat ab insistencia al final de la obra y participaren dels aplausos, los actors encarregats del desempenyo que ho sigué molt notable per part de las Sras. Morera y Jarque y los Srs. Goula, Manso y Virgili.

Han comensat los ensajos de *Lo mestre nou*, drama del Sr. Pous y Pagés, á fi de estrenarlo en la próxima setmana.

NOVETATS

Dilluns definitivament se dongué la última representació de *El anillo mágico* habentla destinada la Empresa en honor y despedida del primer batllari Sr. De-Vicenti, qui se pogué convencer de las simpatias que ha sapigut captarse entre nosaltres. Ab tot y ferse la 81.ª representació del esmentat espectacle, lo teatro estava plé.

Pera avuy está anunciat la *reprisse* del ball *Pietro-Micca*, que pera la deguda presentació s' ha contractat á varis artistas mimichs y altre batllari.

Segons noticias, per la esplendidés ab que será presentat, se tracta d' un nou espectacle que deixarà petits als fins avuy vistos.

GRAN-VIA

Ab bon peu ha comensat la companyia de sarsuela que dirigeixen los Srs. Talavera y Espeita, ja que ademés de *El olivar* bonich quadro de costúms aragonesas y que creyém se eternisarà al cartell, ha vingut á acompanyarlo *La mazorca roja* sarsuela estrenada ab lo més satisfactori éxit dimars passat y que si sigué celebrat l' autor de la lletra Sr. Larios, no sigué menos aplaudit lo de la música mtre. Serrano, que logrará se li demanés lo *bis* de dos números.

La companyia individualment es molt acceptable y lo conjunt resulta hasta de primera.

UN COMICH RETIRAT

LA VUYTADA

Casi se 'n pot dir ben bé de la darrera vuytada que, per culpa d' aquell coix qu' en tot té tant *mala pata* ha sigut de *mal burràs*; ha estat la mala setmana pera tots los catalans víctimas de martingalas dels que fins 'ls hi sab greu que parlém tal com Deu mana, ja que l parlar... com parlém y parlarém 'ls de casa fins la Doctrina 'l prescriu d' una manera ben clara y aixís 'ns ho han ensenyat las maretas á la falda, 'ls avis prop de la llar y 'ls mestres dintre las aulas. Fins fá poch era un pecat l' escriure ab nostre gramática y enviávam d' amagat á la familia las cartas pensadas en catalá y en catalá redactadas, costantnos algun disgust si 'ls sobres no 's difressavan; més hem anat' poch á poch avesantlos á empassárselas, y á pesar de que... 'ls d' allá no 'ls ha fet may gens de gracia que ab una ploma d acer ens entenguém 'ls de casa sense la necessitat de l' *Academia... camama*, (ja que académichs tots som en nostre llengua... tant llarga lo mateix 'ls senyorets que 'ls criats y que las raspas) han hagut de rosegat lo que s' en diu l' os, y encara pren de jorn en jorn tant *peu* que casi ja hi tenim *cama* per á Manresa arribar per la via... diplomática gracias á aquets esguerra ts de plassa de la *Cebada*; que com més coixos ells ván, més drets aném tots en marxa cap allá ahont volém anar y arribarém, á Deu gracias. Després, ha anat progressant l' entusiasme per la parla y ab *anuncis, rotulats y rebuts* fém propaganda per l' us... tant com natural de la llengua catalana qu' es l' idioma gráfich, pur,

de nostra gent que s' esbrava ab rahó sobrant del tot quan á un militar don' *taba*; idioma; ¡dialecte, no! per més que aixó no li quadra á en Segura, un General que... generalisa massa, y no ho dich ab altres mots per por de torná á la *gabia* qui (diuhen) quan fá un discurs tothom se queda á las *capsas*.

Quan no sabían que fer pera moure saragata 'ls elements.. no sé quins y las forsas... no sé quantas, s' han agafat ¡'ls beneyts! ab lo Catecisme, pauta de la moral infantil dins la rel-ligió cristiana, no més perquè aqui s' aprén... com s' aprén en totas vandas, es dir, ab lo natural llenguatje de nostra infancia; que aixís l' ensenyan per tot las maretas á la falda, 'ls avis prop de la llar y 'ls mestres dintre las aulas. Y n' ha eixit tot un Decret *doctrinal*, de poca *latxa*; movent un sacramental, posant 'ls dits á la llaga, renovant dolors somorts sens' necessitat, ab ganas de remoure certs burgits per pogué aplicar la grapa als que van de bona fé, instruments dels que á la espatlla de las barras del escut de nostra natural patria la traheixen á preu fet ab tota la séva *barra*.

¡Malhaja 'l decret fatal que ha dut la mala setmana á nostra ciutat gentil sent causa de que á la entrada de nostra Universitat passessin escenas... ¡vaja! que desdiuhen d' aquell lloch temple de la Ciencia santa!

¡Oh, *témpora*! Quan jo, xich, á párvuls ja comensava á rebre aquella instrucció

(que ja té 'l nom de *primaria* puig més prima no pot ser la ensenyansa castellana, gracias á n' els Romanons anteriors d' igual nissaga), lo mestre qu' era, com tots, víctima de la desgracia que pateixen 'ls *mentors oficials* de la canalla al dissapte al arribar, (jorn que mestre y noys resavam per costum ó tradició en la primera ensenyansa), se treya un pes de demunt y de debó disfrutava al feros apendre bé la Doctrina en nostra parla y nosaltres... ¡ab quin gust l' apreníam tot cantantla!

Han passat ja donchs, trent' anys desd' alashoras fins ara... Si en aquell temps s' hagués dit la Doctrina en llengua d' altra regió qualsevol de las que constituheixen l' Espanya, hauría eixit un Decret amenassant tal vegada ab borrar (per atentat de lesa petita patria qu' es un' orga de la gran) á Catalunya del mapa. Avuy es ben al revés: volen deixar ells de vanda l' idioma (dialecte, no, mal li pesi á aquell *barjaula* de 'n Segura, un General de saló... y encare gracias); l' idioma, si, repetesch de la Doctrina sagrada tal com 'ns la han ensenyat las maretas á la falda, 'ls avis prop de la llar y 'ls mestres dintre las aulas... Mes no creh que logri pas lo Ministre la eficacia del seu Decret *doctrinal*, perquè aqui som d' una pasta que dihém 'ls salms al revés quan volen que, sense ganas, rosegué l' *Nostre pa* á la usansa castellana. Tants y tants Decrets ha dut la *Gaceta* que son *planxas*!!

PEPET DEL CARRIL.

La patrona dels artillers

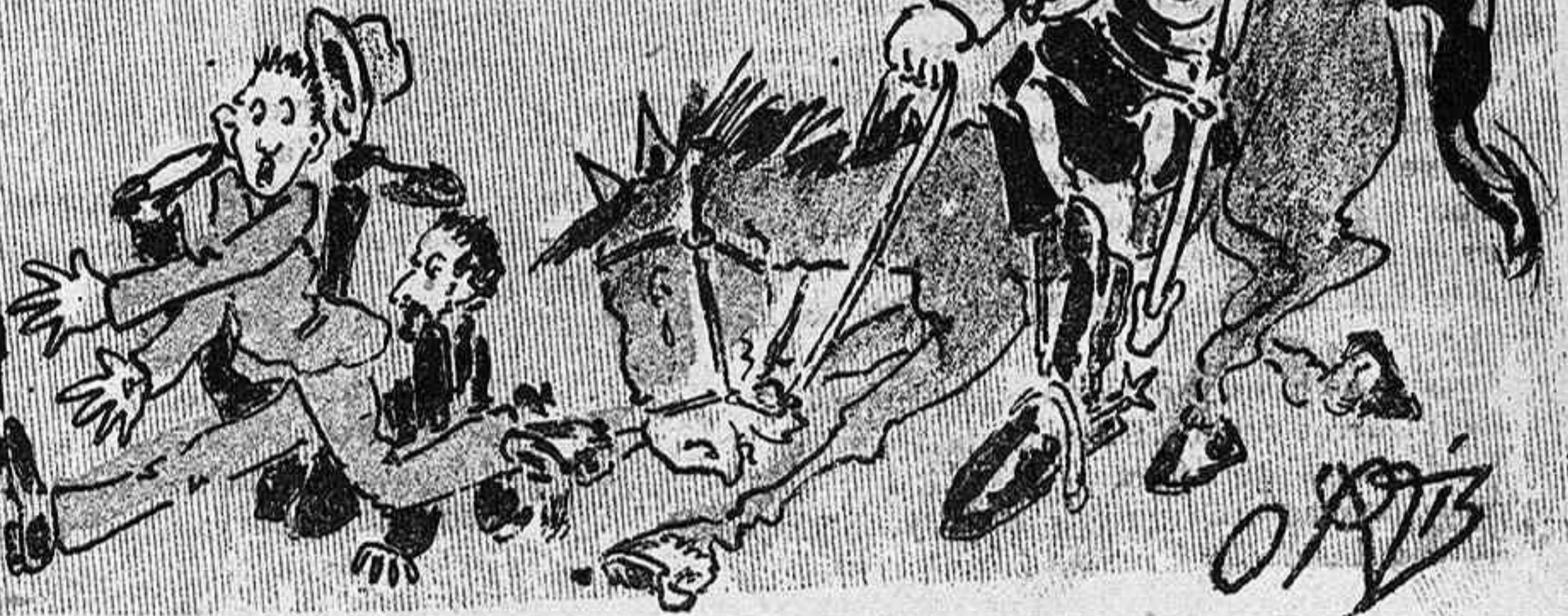

ningú es recorda de Santa Bàrbara fins
que esclota.

Manoy totas las portas es tancan quan
arriva aquest dia ¡quina pó!

¡Pum!

Diu qu' avuy son molt atrevits
à veure si s' atreueix,

El germà de Santa Bàrbara.

LA TOMASA
CUPÓ PRIMA N.º 55 (1)

Que dona dret á adquirir per

DOS RALS

la comedia dramática en tres actes y en prosa

La gent del ordre

original de JACINTO CAPELLA

qual preu corrent es lo de

DOS PESSETAS

(1) Caduca als vuyt días ó avans si s' agotan
 ls exemplars.

TALONARIS

— PERA —

apuntacions del sorteig de Nadal

Los de 100 fullas, á 80 céntims

„ „ 50 „ á 50 „

Ventas al per Major y Menor

Litografía Barcelonesa

6, Carrer de Sant Ramon, 6. — BARCELONA

La setmana passada deyam alguna cosa respecte á la imprudenta disposició del comte de Romanones prohibint l'us de la llengua catalana en nostres centres docents. Avuy hem de afegir á lo dit que 'l conflicte s' ha agravat. La protesta es unánim.

Els telegramas y telefonemas dirigits al ministre ab aquest tristíssim motiu s' han contat per centenars, casi tots redactats en catalá, en francés, italiá, inglés y potser no més mitja dotzena en la llengua de Cervantes.

Lo que prova que l' esperit del poble catalá es sencer y que la gent d' aquí, no en vá es descendenta de la del any vuyt, es de la que sab tornar la pilota quan se tracta de ferli la llesca...

Aquí ja 'ns lo sabém tallar el pá; no admetém intrusos que 'ns senyalin el tros que pot menjarse.

Som nosaltres en tot cás els que haurém de fer la llesca als altres, el día que tots ells hagin acabat el pá y no sápigam de que fer rosegons.

He dicho.

E' altre dia ab motiu dels successos estudiantils la autoritat *menuda* vá excedirse en sas atribucions y entrá Universitat en dintre, repartint bolets fins als catedráticos «hollando fueros y privilegios».

La veritat, aixó ja passa de la mesura; ja no 's respecta res per part del de dalt; el despotisme s ampara dels dictadors y tractan lo més respectable de la mateixa manera que ho farían els lleals del Marroch ab las kábilas sublevadas.

Aquí ja no hi ha persuassions ni prudencia.

Sant Garrot y Santa Forsa-bruta.

Lo demás es pasta flora.

Meno, donchs, endevant las atxas y amunt y crits.

De vegadas...

El ministre de Marina més tossut que un fill de Riela, ha ficat la banya... d' un toro de la seva ganaderia en un forat, y no la vol treure.

Aquest forat es lo projecte de construcció d' una nova escuadra. Ell vol ferla pera que el millor día ens la reventin.

No sigui aixís, senyor de Veragua; Espanya no está per esquadras, porque encara que tingués la *Invencible* sempre quedaria malament.

Més val que els milions que s' hi han d' emplear serveixin pera establir centres de cultura, ó en últim cas... ¡qué diable! Fassi construhir més plassas que li despatxarán més toros.

Deixis de barquets y mani cosas de més bulto.

✱

Una ocurrencia que segurament será molt celebrada entre la gent de Madrit tan disposta sempre á donar importancia á certa mena de personatjes.

Heus aquí que l' altre dia un *honrat* carterista, un d' aquets *industrials* que us píspan el contingut de las cartas en menos temps que 'l que 's necessita pera ser ministre, vá presentarse al Gobernador de Madrit manifestantli que com que havia tret trenta mil pessetonas á la rifa, pensava retirarse á la vida privada.

Es dir, á fer de persona de bé.

Pero jo no me 'n fiaría, per alló de que «Quien tuvo re-tuvo».

Aquest minyó el día que li volín las 30,000 pessetas, encara será pitjor y farà més estragos. Estará fet á la opulencia.

Y com que no avisará á domicili pot arreplegar á molts de descuydat.

Es capás de fer un viatjet á Barcelona, porque d' allá ens ne venen molts de personatjes aixís.

✱

Parlant en sério, una de las cosas que á Catalunya fá més tristesa es anar veient com las empresas extranjerias acaparan de dia en día els negocis que els catalans no volen ó no saben explotar per no arriscarse la hermillas més de las vegadas.

Aquí á Barcelona mateix tenim els ramals de tranvias més importants en poder dels belgas y dels inglesos, y en

el resto de Catalunya las empresas forasteras hi son á grossas.

Ultimament se diu, y es més que segur, que una casa francesa s' ha quedat ab el ferrocarril de Girona á Olot...

A seguir aixís els llogaters tindrem de pagar el trimestre als extranjers, puig fins las casas passarán á mans forasteras.

Es una verdadera vergonya que els capitals catalans restin avarament retinguts; aquí únicament surten del amagatall quan se tracta de construir iglesias y convents.

Per aixó aném tant bé.

Y ja no parlém més en sério.

✱

Els nostres ministres son uns bromistas de primera forsa. Parlant en Moret deya que «ab motiu del decret d' en Romanones hi han hagut esvalots á la nostra Universitat».

Y afegeix més avall; «Ignoro la verdadera causa».

Hombra! De manera que no sab la causa dels esvalots? Donchs no havia dit qu' eran produhits pe 'l decret d' en Romanones?

No val á badar, *hombra!*

Are vegil! no sab la causa. Vegi; pregunti á un que cridi lladres perque ho crida.

Li contestará: Perqué volían robarme.

Está clar, *hombra!*

✱

Al tractarse en el Congrés (vulgo safreig nacional) del decret del comte de Romanones, tots els diputats catalans menos un, un tal Matheu, feren demostracions de protesta contra la imposició del ministre coix.

Aquest senyor, diputat pe 'ls caciquistas del Vendrell, que may havia gosat dir una paraula per por de fer un *fapsus lingue*, vá obrir la boca per fi, y no pera unir sa protesta á la dels diputats de Catalunya, sino pera defensar el *lamós* decret, fent un *alarde* d' espanyolisme cursi y quixotesch y donant com nou Longinus una llansada al idioma dels de casa seva: tot segurament pera ferse benvolguer dels enemichs de Catalunya.

Contra son procedir s' aixecan las veus dels catalanistas del Vendrell, quins han dirigit al célebre diputat del districte la següent carta, que mereix ser transcrita.

Diu aixís:

«Senyor don Joan Matheu.

Palau del Congrés dels Diputats.—Madrid.

Senyor: Els catalanistas del Vendrell, enterats de vostre *gran discurs* pronunciat al Congrés el dia 24 del mes que som, en defensa del Decret de 'n Romanones sobre la ensenyansa castellana á Catalunya, vos fan present lo testimoni de sa admiració envers vostra patriótica actitud.

Malas llenguas havían assegurat que may la vostra veu ressonaria en las Corts, donchs se deya que teniau por de fer riure als diputats sense conciencia que no perdonan als neófits.

Res més infundat. Vos heu revestit de valor y, ab veu baixa per falta de costum sens dupte, heu pronunciat un *immens discurs* plé de rahons convincentas, irrefutables, axiomáticas.

Tan convincentas que, convertits nosaltres enterament, estém disposats á tornar bé per mal assegurantvos los nostres vots per quan hi hagin novas eleccions de diputats, y d' aquesta manera podréu tornar al Parlament sense l' ajuda dels que á cambi vos demanan servilisme.

Desde ara comensarém á estudiar la Doctrina cristiana en l' idioma de Cervantes, y *magüer* que catalanistas ens sembla que l' arribarém á apendre. Per quan n' estiguém al corrent ens oferim á ensenyárvosla, puig estém segurs

de que si sabéu res de Doctrina ho teniu après en el *rudo dialecto de los mercanchifles catalanes*.

¡Viva nuestro diputado...!

✱

Ha mort á Madrid el mestre en Gay Saber l' Anicet Pagés de Puig, qui desde 'l comens de la instauració dels Jochs Florals n' havia sigut un dels més entusiastas conreuhadors.

Allunyat de sopte de Barcelona vá establirse á Madrid desde ahont de tant en quant rendia encara tribut á la poesia catalana, obtinguent ara fá dos anys la fior natural en els nostres Jochs.

Per cert que la poesia guanyadora d' aqueix premi *Lo comte Gari*, vá promoure un devassall de discussions entre molts literats, alguns dels quals tenian rahó al dir que l' assumpto del derrer treball del malaguanyat mestre, era ben pobre pera una flor.

No volém retréureli al poeta que acaba de baixar al sepulcre. Ans pe 'l contrari, copiém á continuació un fragment de una de sas millors composicions, *Cant de Salomó*, pera tributarli la nostra admiració:

«L' Espós gentil, la Esposa encisadora, abdós s' aymavan ab igual tendresa:

Ell era un rey, Ella era una pastora:

Ell era tot amor, Ella bonesa.

»Y cada nit la Esposa se dormia quan l' Espós ab un bés sos ulls tancava:

Ell feya frunzir l' arpa á trench de dia y Ella per escoltarlo 's despertava.

—»Vina ab mí: ja 'l sol daura la montanya:

¡Oh, Sulamith! la matinada es dolsa, y t' he fet, amor meu, una cabanya ab rams de tamarin y brins de molsa.

»Ningú la sab: encare cap pastora tremolenca d' amor l' ha trepitjada:

ofrena es del Espós que s' enamora:

jo per tú y tú per mí: tú ets ma estimada.

»Eixa via que veus de verda alfombra hi mena dret... ¡quins marges y voreras!

Fairan bé 'ls roserars, y fa bon' ombra l' ample y espés fullam de las moreras.

»Si 't cansas pel camí, m' amoroseta, frondós prat trobarém que 'l sol no escalde:

y 'ns asseurém tots dos sobre l' herbeta y jo posaré 'l cap sobre ta falda.»

INTIMA

A la senyoreta P. R.

Si fossis per mi,
jo per tu seria:
sentint dols amor
ab quanta alegría
viuriam tots dos,
amoreta mía.
Ja el cel en eix mon
tots dos passariam.

Mes ¡ay! veig que dich
cosas impossibles;
desenganys d' amor
lo meu cor sobreixen.
¡Adeu, meva amor;
adeu amor mía!
¡Si fossis per mi,
jo per tu seria!

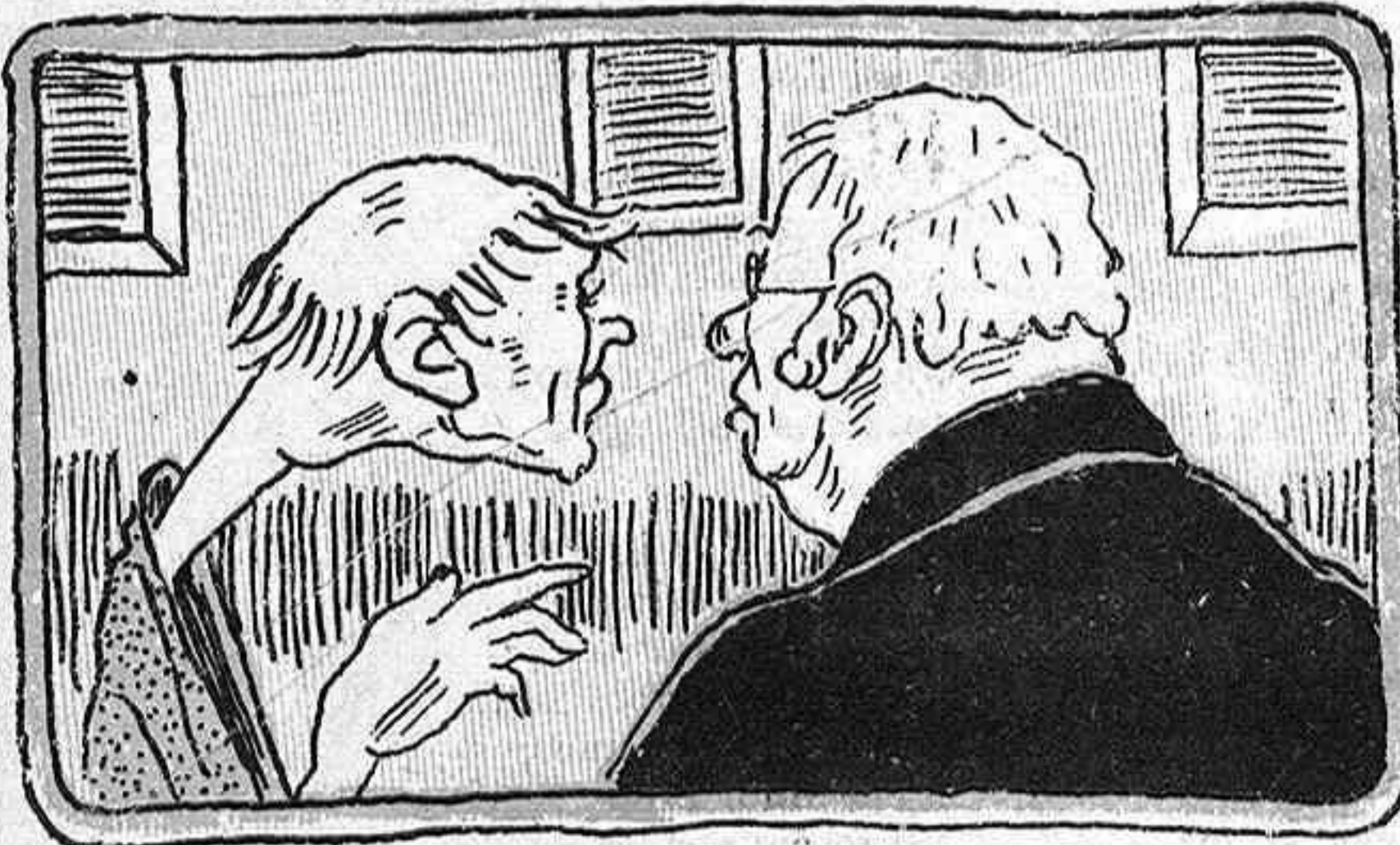
J. ALTIMIRAS.

Variacions sobre un decret

—¿Qué m' en diu d'en Romanones y 'l seu decret, si no es broma?
—Que no tindrà d' aná á Roma per' que li diguin que *nones*.

—Miri, senyó Maciá; qu' ensenyin la doctrina en castellá ó en xino, es igual. Desgraciadament ja ningú en fa cas d' aquestas cosas.

—¿A mí la doctrina en castellá! ¡Altra feyna hi há que ballá ab elásticos y *ab un coix*! ¡Vés de qué s' ocupan! Aixó 'ns dará pá, si no 'n tenim.